

Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası 1923-1938

Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası

1923-1938

- ▶ Atatürk dönemi Türk Dış Politikası izlenen politika ve konular ele alındığında **iki döneme** ayırarak incelenebilir.
- ▶ Birinci dönem olarak ele alınması gereken 1923-30 yılları arasında **Lozan Konferansı'nda** çeşitli nedenlerle kesin olarak **sonuçlandırılmamış** konuların ulusal çıkarlara uygun biçimde çözümlenmesi üzerine odaklanmıştır.
- ▶ Bu konular İngiltere ile Musul Sorunu, Fransa ile Kapitülasyonlar ve diğer sorunlar, Yunanistan ile Ahali Mübadelesi olarak sıralanabilir.
- ▶ İkinci dönem ise yeni bir dünya savaşının hızla yaklaştığı 1930-1938 yıllarını kapsar ve bu dönemde Türkiye'nin dış politikada **öncelikli sorunu güvenlik kaygısı** olmuş bu nedenle de ittifaklar kurarak ve bir takım anlaşmalar yaparak bu kaygıyı gidermeye çalışmıştır.

Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası 1923-1938

- I. Dünya Savaşı sonrasında uluslararası ilişkiler, savaş kazanan devletlerle kaybedenler arasındaki kutuplaşma çerçevesinde şekillenmiştir. Galip devletler savaş sonrası oluşturulan uluslararası düzenin devamını isterken; mağlup devletler kendilerine dikte ettirilen ve ağır şartlar taşıyan anlaşmalara tepki gösteriyorlardı.
- Savaştan yenik çıkan devletler, savaş sonrası anlaşmalar çerçevesinde oluşan statükoyu değiştirmek üzere revizyonist olarak adlandırılan bir tutum benimsemişler, buna karşılık galipler kendilerinin belirlediği mevcut durumun korunmasını sağlanmaya çalışarak, anti revizyonist bir tutum sergilemişlerdir.
- Bunun yanı sıra, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomik, toplumsal ve kültürel alanlarda gerçekleştirdiği köklü değişiklikler ve Atatürk'ün uygulamaya koyduğu inkılâplarla Türkiye, öncelikle çağdaş Batı medeniyeti seviyesine ulaşmayı ve sonra bunu aşmayı ideal olarak benimsemiştir. Bu tavrın doğal sonucu olarak Batı ile bütünleşme hedeflenmiştir.

Mübadele Anlaşması

30 Ocak 1923 tarihinde imzalanmıştır. Mübadele sözleşmesi 19 maddeden ve bir protokolden oluşmaktadır. Sözleşmenin dikkat çeken iki ana maddesi vardır.

- Birinci madde ile uygulamanın şekli ve kimlerin göçmen durumuna düşeceği belirlenmiştir. Buna göre Türkiye'den Rum Ortodoks dinine mensup olanlar ile Yunanistan'dan Müslüman dinine mensup olanlar göç edecekti. Bu maddenin uygulanması ile Yunanistan'dan Türkiye'ye yaklaşık beş yüz bin, Türkiye'den Yunanistan'a yaklaşık bir milyon iki yüz bin Rum gitmiştir.
- İkinci madde ile her iki ülkede kalmalarına izin verilen istisna unsurlar (Ulusal Azınlıklar) belirlenerek bunların tanımlaması yapılmıştır. Buna göre Türkiye'de 30 Ekim 1918 den önce İstanbul Belediye sınırları içinde yerleşmiş olan İstanbul Rumları Yunanistan'da da Batı Trakya Müslüman nüfusu azınlık olarak iki tarafta kabul ediyorlardı.

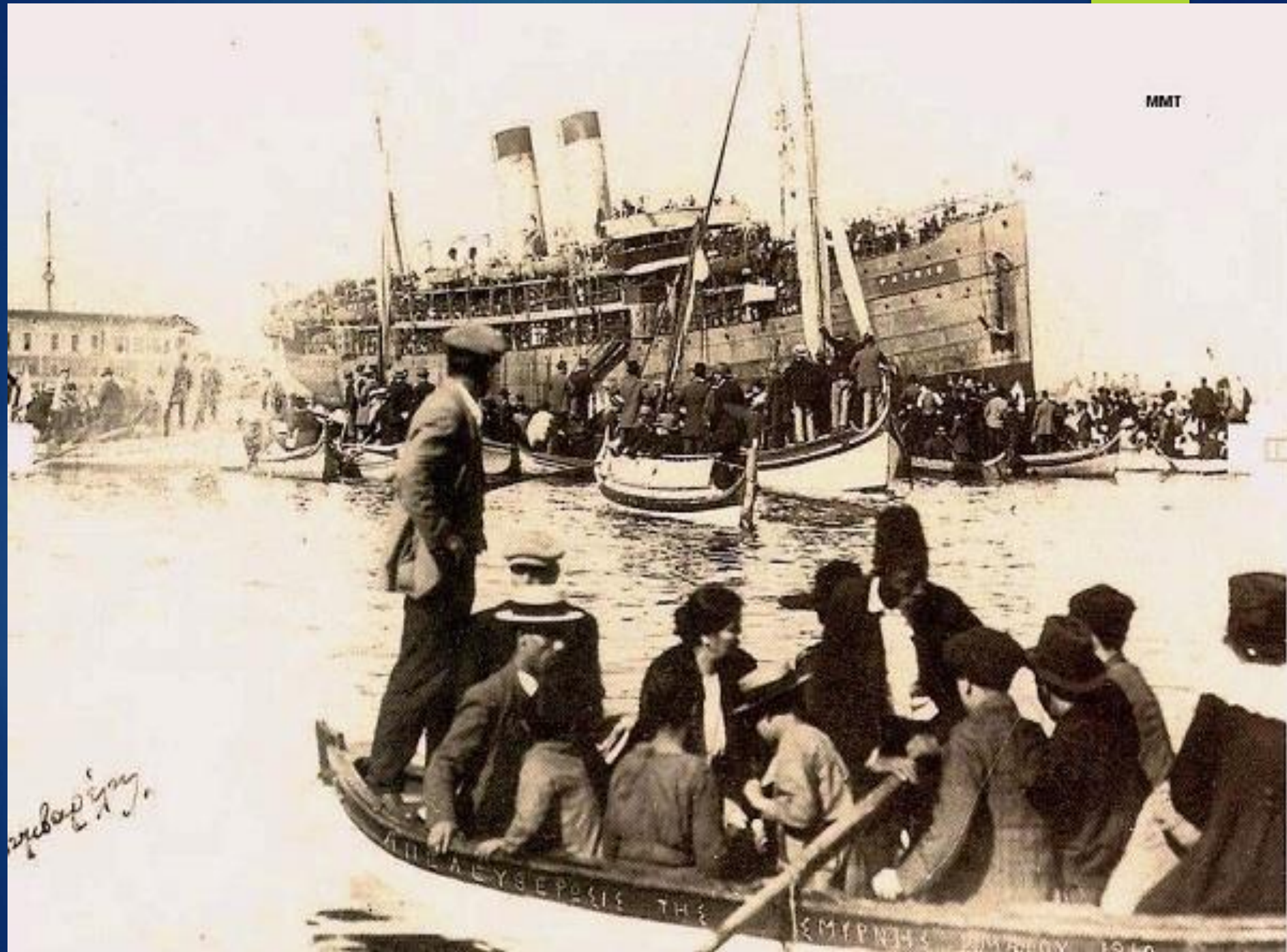
Mübadele Anlaşması

- Birinci madde uygulamasında birçok sıkıntı yaşanmışsa da genel itibariyle başarılı olmuştur. Zira her iki devlette sorun yaratan unsurlardan bu maddenin uygulanması ile kurtulmuştur. Ancak ikinci madde başarısız olmuştur.

Türkiye ve Yunanistan arasında uygulanan nüfus mübadelesini ortaya çıkardığı siyasal ve ekonomik sonuçları itibariyle değerlendirildiğinde;

- Yunanistan'ın ekonomik anlamda karlı çıkarken, siyasal açıdan zarar ettiğini,
- Türkiye'nin siyasal açıdan karlı çıkarken ekonomik açıdan zararlı çıktığı görülür.

MMT

Mr. Rogers
2/17/10

Mübadele Anlaşması

- ▶ Türkiye XIX. yüzyıl boyunca büyük devletlerin her vesile ile devletin iç işine karışmak için ellerinde bulundurdukları azınlıklar sorununu bu uygulama ile lehine sonuçlandırırken Anadolu'nun da tamamen Türkleşmesini sağlamıştır.
- ▶ Türkiye mübadillerin iskanı süresince hiçbir şekilde dış yardım almayarak mübadillerin milli ekonomiye bütünleşmelerini hızlandırarak dış güçlerin olası müdahalelerinden ülkeyi uzak tutmuştur.

MÜBADELE ÖYKÜLERİ

Mübadelenin 85. Yılı Öykü Yarışması
Sözlü

Yayın Kurulu
Mülide Pekin

LOZAN MÜBADİLLERİ YAKIN (LMY)

İNSAN VE MEKÂN YÜZÜYLE

MÜBADELE

1923'ten bugüne romanla göz

İHSAN TEVFIK

Mübadele Anlaşması

- Türkiye bağımsızlığın devam ettirilmesi için girişilen inkılapların halk tarafından kolayca benimsenmesi ve yaygınlaşması için başta Selanik, Yanya ve Kandiye gibi daha önce Osmanlı Devleti'nin batı ile sürekli iletişim halinde bulunan noktalarından gelen şehirli mübadillerden büyük beklenti içerisinde girmiştir.
- Bilhassa Selanik kökenli olup hem maddi durumu iyi olan, hem de iyi eğitim almış olan bir kesim mübadiller kendilerinden beklenen görevi Türkiye'de çok partili hayatın yaşanmaya başlamasına kadar yerine getirmişlerdir.
- Bu dönemde maddi varlığı yerinde olan mübadiller ülkenin ilk sanayicisi, tüccarı olarak ülke ekonomisine tütün, pamuk, zeytin gibi tarıma dayalı sanayinin, Eskişehir ve çevresinde sobacılık ve kiremitçilik gibi sektörlerin oluşmasında ön ayak olmuşlardır.

NÜFUS MÜBADELESİNİN NÜFUSA VE EKONOMİYE ETKİSİ

- ▶ 1-Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında Türkiye'nin nüfusu azalmış,
- ▶ 2-Şehirleşme oranı gerilemiş
- ▶ 3- Etnik yapı büyük ölçüde değişerek, homojen bir hale gelmiştir.
- ▶ Türkiye'nin 1923 sınırları içerisindeki nüfusu 1914 yılında 16.300.000' den 1927 de %17 azalarak 13.600.000' e düşmüştür.

MÜBADELENİN NÜFUSA VE EKONOMİYE ETKİSİ

- 1923 yılında Türkiye'nin nüfusu tahminen 12.359.093' dür. Nüfus 1927 yılına kadar 1.599.177 kişi artmıştır. Buradaki artışın 355.113' ü Yunanistan'dan gelen mübadiller oluşturmuştur. Buna göre; mübadillerin 1923-1927 yılları arasında Türkiye nüfusunun artışına etkileri %22,8 şeklinde gerçekleşmiştir.
- Yine bu dönemde mübadiller yerleştirildikleri bazı illerde nüfus artışı içerisinde büyük bir yüzdeyi oluşturmuşlardır. Örneğin; Balıkesir, Bursa, Bilecik, Çanakkale ve Manisa illeri nüfus artışının %10 ila %25'ini, Niğde %30' unu, Kırklareli %52' sini, Tekirdağ %58' ini ve Edirne'nin ise %71,3' ünü mübadiller oluşturur.

İl	Milîyetli Sayısı	İl	Milîyetli sayısı	İl	Milîyetli sayısı	İl	Milîyetli sayısı
Adana	8440	Çanakkale	11638	Isparta	1175	Mersin	3330
Afyon	1043	Cebeli Bircet	2044	İstanbul	36487	Muğla	4068
Aksaray	3286	Çorum	1570	İzmir	31502	Niğde	15702
Antasya	3844	Denizli	2728	Kars	2512	Ordu	1248
Ankara	1651	Diyarbakır	484	Kastamonu	842	Samsun	22668
Antalya	4920	Edirne	40441	Kayseri	7280	Şanlıurfa	290
Artvin	46	Elazığ	2124	Kırklareli	33119	Şebinkarahisar	5879
Aydın	6630	Erzincan	116	Kırşehir	193	Sinop	1189
Balıkesir	37174	Erzurum	1095	Kocaeli	27687	Sivas	7539
Bayazıt	2856	Eskişehir	2987	Konya	3349	Tekirdağ	33728
Bilecik	4461	Gaziantep	1330	Kütahya	1881	Tokat	8218
Bilis	3360	Giresun	623	Malatya	76	Trabzon	404
Bolu	194	Göralphane	811	Manisa	13829	Van	275
Burdur	448	Hakkari	310	Mans	1143	Yozgat	1635
Bursa	34543	Hatay	1037	Mardin	200	Zonguldak	1285

- ▶ Yunanistan'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne (1921-1927) iller bazında yapılan göçler: Adana:7628, Afyon:1045, Aksaray:3286, Amasya:3673,
- ▶ Ankara:1779, Antalya:4702, Artvin:46, Aydın:6484,
- ▶ Balıkesir:37.088, Beyazıt:2856, Bilecik:4126, Bitlis:2329, Bolu:194, Burdur:432, Bursa:34.148,
- ▶ Cebeli Bereket:2718, Çanakkale:10.856, Çankırı:0, Çorum:1575, Denizli:2459, Diyarbakır: 298,
- ▶ Edirne:49.336, Elazığ:1452, Erzincan:97, Erzurum:1095, Eskişehir:2441,
- ▶ Giresun:596, Gaziantep:811,
- ▶ Hakkari:145,
- ▶ İçel:1000, Isparta:1096, İzmir:30.095, İstanbul:35.487,
- ▶ Kars:2512, Kastamonu:769, Kayseri:6703, Kırklareli:27.254, Kırşehir:193, Kocaeli:20.740, Konya:5020, Kütahya:1855,
- ▶ Malatya:76, Manisa:13.829, Mardin:0, Maraş:1132, Mersin:3330, Muğla:4045, Niğde:15.671,
- ▶ Ordu:1123,
- ▶ Rize:0,
- ▶ Samsun:22.579, Siirt:0, Sinop:1189, Sivas:4892, Şebinkarahisar:5779, Tekirdağ:30.243, Trabzon:404, Tokat:8209,
- ▶ Urfa:1,
- ▶ Van:275,
- ▶ Yozgat:32,
- ▶ Zonguldak:1241,
- ▶ Toplam:431.065

- Türkiye'nin kimi bölgelerine yerleştirilen mübadillerin İstanbul ve çevresi (Arnavut), Trakya ve çevresi (Pomak), çingene ve kipti (Zonguldak ve Trakya çevresi) olmalarından ve hiçbir şekilde Türkçe konuşamamalarından dolayı yerli halk ile mübadiller arasında ilk duvar bu şekilde örülmüş oldu.
- 'Macır-Muhacir', 'Gavur Tohumu', 'Yarım Gavur', 'Kırkı bir sepette gelenler' gibi küçümseyici kavramlar yerli halk tarafından bu dönemde Yunanistan'dan gelenlerin Anadolu'dan gidenler gibi Rumca konuşmalarından ileri gelen psikolojik tepkileri ifade etmektedir.
- Mübadillerle yerli halk arasında ikinci duvar ise, Anadolu'dan ayrılan Rumlardan geriye kalan emlakın mübadele yolu ile gelen bu insanlara verilmesinden ileri gelmişti.
- Ancak bu iki durumda devletin koruyuculuğu, desteği ve zamanın yardımı ile çok büyük olaylara meydan vermeden atlatılmıştır.

MUSUL SORUNU 1922

20 Kasım 1922'de başlayan Lozan Konferansı'nın en önemli maddelerinden biri Musul'du.

- ▶ Türk tarafı, İngiliz işgalinin haksızlığını öne sürerek kesin bir tavırla Musul vilayetini geri istiyordu.
- ▶ İsmet Paşa'nın ortaya koyduğu somut etnografik, siyasi, tarihi, coğrafi ve ekonomik gerekçeler karşısında İngiliz Dışişleri Bakanı Lord Curzon, "Irak halkına, ileride Türk yönetiminden kurtarılacağı yönünde söz verdik," diyordu.
- ▶ İki tarafın ısrarlı tutumları yüzünden görüşmeler sonunda çıkmaza girdi.
- ▶ İngiltere, konunun bir yıl sonra yeniden ele alınmasını önerdi.

Lozan'da Musul'u meydana getiren unsurlar

Türk istatistiklerine göre;

Türk	146.960
Kürt	263.830
Arap	43.210
Gayri Müslim	31.000
TOPLAM	503.000

İngiliz Heyeti'ne göre;

Türk	65.895
Kürt	452.720
Arap	185.763
Hristiyan	62.225
Yahudi	16.865
TOPLAM	785.468

1924

- ▶ Türk ve İngiliz tarafları Musul konusunda görüşmelere devam etmek için 19 Mayıs 1924'te İstanbul'da, Haliç Konferansı'nda bir araya geldiler.
- ▶ Türkiye, halk oylamasına başvurulması da olmak üzere çeşitli çözümler öne sürdü.
- ▶ Ancak zengin petrol yataklarından vazgeçmek niyetinde olmayan İngiltere ayak diretince, sorunun çözümü için Milletler Cemiyeti'ne gitmekten başka çare kalmadı.

1925

- Musul konusunun Milletler Cemiyeti'nde görüşülmesine 20 Eylül 1924'te, Brüksel'de başlandı.
- Cemiyet, konuyu enine boyuna incelemek üzere üç kişilik bir komisyon atadı.
- İnceleme Eylül 1925'te tamamlandı.
- Sonuç Türkiye'nin beklediği gibi değildi.
- Rapora göre Musul halkının çoğunluğunu Kürtler oluşturduğundan bölge Irak'a bırakılmalı ve daha önce Brüksel'de geçici olarak belirlenen hat sınır kabul edilmeliydi.
- Komisyon ayrıca Irak'taki İngiliz mandasının 25 yıl daha uzatılmasını öneriyordu.
- Türkiye bu sonuca şiddetle itiraz ederek görüşmelerden çekildi, ancak Milletler Cemiyeti raporun içeriğini 16 Aralık 1925'te karara bağladı.

Musul vilâyetinde çoğunluğun, sayıları 500 bini bulan Kürtler'den meydana geldiği,

- ▶ Kürtler'in Türk ve Arap nüfustan fazla olduğu,
- ▶ 1928 yılında sona erecek olan Irak'taki manda yönetiminin 25 yıl daha uzatılması,
- ▶ Bölgedeki Kürtlere yönetim ve kültürel haklarının verilmesi kaydıyla Musul'un Irak yönetimine bırakılması,
- ▶ Milletler Cemiyeti Meclisi'nin, bölgenin iki ülke arasında taksimine karar vermesi halinde Küçük Zap çizgisinin sınır olarak kabul edilmesi,
- ▶ **Milletler Cemiyeti, Irak'taki manda yönetiminin uzatılmasını ve Kürtler'e imtiyazlar tanımak suretiyle bölgenin Irak'a bırakılmasını uygun görmediği takdirde, Musul'un Türkiye'ye bırakılmasının uygun olacağı,**
- ▶ İngiltere'nin Hakkari üzerindeki iddia ve isteklerinin kabul edilmemesi.

MUSUL SORUNU

- Türkiye'nin bu komisyon raporuna itiraz etmesi üzerine, Konsey, 19 Eylül 1925'te La Haye Adalet Divanı'ndan görüş istedi. Divan'ın verdiği karar, Milletler Cemiyeti Meclisi'nin işini kolaylaştırır nitelikteydi.
- Milletler Cemiyeti Meclisi, Türkiye'nin karşı çıkmasına rağmen, 8 Aralık 1925'te Divan'ın kararını benimsediğini açıkladı. Hemen arkasından da 16 Aralık 1925'te Soruşturma Komisyonu Raporu'nu kabul ederek, Brüksel Hattı'nın güneyindeki toprakların Irak'a bırakılmasını kabul eden kararı aldı.

1926

- Türkiye uluslararası platformda yalnız kalmıştı ve bir çıkış noktası görünmüyordu.
- Sonunda Ankara, nihai bir uzlaşma sağlamak üzere İngilizlerle yeniden toplanmayı kabul etti.
- Türkiye'nin kaybını hafifletmek üzere anlaşmaya 25 yıl süreyle Musul'un petrol gelirlerinin yüzde 10'unu Türkiye'ye veren bir madde eklendi ve 5 Haziran 1926'da Ankara Antlaşması imzalandı.

- Musul meselesi, Türkiye'nin Batı'ya karşı güvensizliğini artırmış ve onun Sovyet Rusya ile bağlarını güçlendirmesine neden olmuştur. Bu sırada Sovyetler de Almanya'nın Batı devletleriyle yapmış olduğu Lokarno Antlaşmalarından tedirgin olmuşlar ve sınırlarını çeviren devletlerle saldırmazlık antlaşmaları imzalamaktaydılar. Kendilerini Batı'nın tehdidi altında hisseden iki devlet 17 Aralık 1925'te Paris'te Türk-Sovyet Dostluk ve Saldırmazlık Paktı'nı imzaladılar.
- Bu antlaşma Sovyetlerinin feshettiği 1945 yılına kadar Türk dış politikasının temel taşlarından biri olarak kalacaktır.

Bu dönemde ele almaya çalıştığımız bu konular dışında özellikle Fransa ile;

- Fransız şirketlerinin millileştirilmesi,
- Osmanlı Borçlarının ödenmesi ve
- yabancı okullar gibi konularda karşı karşıya gelindiği görülmektedir.

Anadolu'daki Fransız Misyoner okullarının müfredat programı iki ülke arasındaki diğer bir gerginlik nedeni oldu. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin yaptığı bir düzenlemeyle bütün yabancı okullarda Tarih ve Coğrafya derslerinin Türkçe olarak Türk öğretmenler tarafından okutulmasını karara bağladı. Fransa'nın bunu kabul etmek istememesine karşın hükümet sadece okulları muhatap alarak Fransa'yı işe karıştırmadı. Türkiye istediğini yaparken Fransa bu konuda ısrarcı olamamış ancak bu durum münasebetlerin gelişmesine katkıda bulunmamıştır. Türkiye'de bulunan misyoner okulları Türk yasaları uygulanmak suretiyle çözümlenmişti.

Fransa'nın, Osmanlı Döneminde elde ettiği ayrıcalıkları bırakmak istemediğini gösteren bir değer olay, Adana-Mersin Demiryolunun millileştirilmek istenmesi sırasında yaşanmıştır. Türk Hükümeti Osmanlı döneminde yabancı sermaye ve işletmecilere büyük haklar ve işletme garantisi vererek geliştirilen demiryollarını millileştirmek esasını kabul etmişti. Bir Fransız şirketince işletilen Adana-Mersin demiryolunu millileştirmek isteyince Fransa muhalefet etmek istedi. Türkiye'nin ısrarı karşısında fazla direnmeyip Haziran 1929'da hattı Türkiye'ye teslim ettiler. Bununla beraber yeni Türk devletinin hâkimiyet ve yönetim anlayışını kabul etmemekte inat ettiklerini de ortaya koymuş oldular.

Osmanlı borçlarının antlaşmada ön görülen ilkeler çerçevesinde, ilgili alacaklılarla Türkiye arasında yapılacak görüşmelerle sonuçlandırılması kabul edilmişti.

Oldukça zor geçen tartışmalar 13 Haziran 1928'de sonuçlandı. Bu anlaşma ile ödenecek borç miktarı ve ödeme şekli tesbit edildi ve Osmanlı Duyunu Umumiyesi ortadan kaldırıldı. Ancak 1929 dünya iktisadî bunalımı, bütün dünyada olduğu gibi, ödeme zorluğu yarattığından Türkiye Hoover Moratoryumu'na dayanarak ödemeleri geciktirmek istedi. Ancak alacaklıları ikna edemedi ve meselenin kesin çözümü 1933'e kadar sarktı. Bu sefer Türkiye için daha elverişli bir borç sözleşmesi yapıldı.

Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne Girişı

Milletler Cemiyeti, I. Dünya Savaşı'nın Galibi Devletler Tarafından

- Dünya Barışını Korumak,
 - Versailles Antlaşması ile Avrupa'da Oluşturulan Düzenin Korunmasını Sağlamak
 - Uluslararası İşbirliğini Artırmak Amacıyla Kurulmuştur.
- Ancak Bu Teşkilat Başlangıçta Bir Süre Sonra İngiltere'nin Kontrolünde Faaliyet Göstermiştir.

MC'ne Üyelik

- Bu yüzden Türkiye, İngiltere ile olan sorunları nedeniyle ilk etapta teşkilata pek sıcak bakmamıştır.
- Ancak takip ettiği “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” felsefesinin bir gereği olarak Türkiye, 1928’den itibaren dünyadaki silahsızlanma faaliyetlerine katılmış ve 1929’da da Briand-Kellog Paktını imzalayarak, uluslararası ilişkilerde barıştan yana olduğunu ortaya koymuştur.
- Öte yandan, revizyonist antirevizyonist bloklaşması yeni bir savaş riskini de beraberinde getirdi.
- 1930 sonrası hızla değişen şartlar sonucu savaşın mağlupları da cemiyete alınmaya başlanmıştır. Birliğe girmenin kendisini Batı ile kaynaştıracaklarını düşünen Türkiye prensip olarak katılma kararı almışsa da Atatürk Cemiyetinin Türkiye’yi davet etmesini beklemeyi tercih etti. O Türkiye’nin herhangi bir uluslararası oluşuma dâhil olmak için istek yapması yerine siyasi, askeri ve ekonomik varlığı dolayısıyla Türkiye’nin çağırılması gerektiğine inanıyordu.

Türkiye 1932'de yapılan Cenevre Silahsızlanma Konferansı'nda, Milletler Cemiyeti ile işbirliğine hazır olduğunu bildirmiş, bunun üzerine İspanya ve Yunan temsilcileri Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne kabul edilmesi yönünde bir teklif vermişlerdir.

Bu teklifin 6 Temmuz 1932'de Milletler Cemiyeti Genel Kurulu'nda kabulü ve bu kararın 18 Temmuz 1932'de de T.B.M.M. Genel Kurulu'nda onaylanması sonucu, Türkiye resmen Milletler Cemiyetine üye olarak katılmıştır.

Türkiye, Milletler Cemiyeti'nin Sovyetler Birliğine karşı herhangi bir zorlayıcı tedbirine katılmayacağı yolunda garanti vermiş olsa da Sovyetler bu gelişmeden rahatsız olmuşlardı. Onlar Türkiye'nin Batı'ya yönelip kendilerinden kopacağından endişe ediyorlardı. Ancak Almanya'nın ve Japonya'nın saldırgan politikaları Sovyetlerin de 1934'de Cemiyete katılmasını sağladı. Türkiye Milletler Cemiyetine üye olduktan sonra bu güvenlik ve barışı korumak üzere kurulduğunu ilan etmiş teşkilata samimiyetle bağlı kalmıştır.

Balkan Antantı

- Türkiye'nin bu dönemde takip ettiği dünya barışının korunması politikası çerçevesinde, Balkanlar ve Ortadoğu özellikle barışın korunması konusunda en faydalı bölgeler olarak görölmüş ve bunun için çaba sarf edilmiştir.
- Balkanlarda, Türk-Yunan anlaşmazlığının çözümlenmesinden sonra meydana gelen yakınlaşma bir işbirliği havası doğurdu.
- 1929'dan itibaren ortaya atılan Balkan Birliği fikri çeşitli organizasyonlarla uygulamaya konulmuştu. Ancak bunun siyasi alana intikal etmesi pek kolay olmadı. Arnavutluk ve Bulgaristan'ın mevcut statüko'yu değiştirmekten yana (revizyonist) olmaları, buna karşılık; Türkiye, Yugoslavya ve Yunanistan'ın statüko taraftarı bulunmaları anlaşmayı geciktirmiştir.

Balkan Antantı

- Türkiye'nin yaptığı bu ikili anlaşmalar, Bulgaristan'da tepkiyle karşılandı ve Bulgar basını Türkiye aleyhinde bir kampanya başlattı. Bulgaristan'ın Balkanlarda statükonun korunmasına tepkisi Yugoslavya'yı endişeye sevk etti. Bu devlet ile Türkiye arasında 27 Kasım 1933'de bir Dostluk ve Saldırmazlık Anlaşması imzalandı.
- 1933 yılında bu gelişmelerin ortaya çıkması tesadüf değildir. Aynı yıl Almanya'da Nazi Partisi'nin iktidara gelmesi, Avrupa'da revizyonist gelişmelere zemin hazırlamıştı. Balkanlardaki Alman ve İtalyan baskısı giderek artıyordu. Arnavutluk İtalya'nın kontrolü altına girmişti.

Balkan Antantı

- Bu nedenlerle Balkan Antantı oluşturulurken, Balkan meselelerine büyük ilgi gösteren İngiltere, Fransa, İtalya, Sovyet Rusya gibi büyük devletlerin onayı alınmış, ancak Bulgaristan ve Arnavutluk bu birliğe katılmama kararı almışlardır.
- Balkan Antantı Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya arasında 9 Şubat 1934'de imzalanmıştır.

BALKAN ANTANTI (1934)

ROMANYA

YUGOSLAVYA

YUNANİSTAN

TÜRKİYE

Balkan Antantı

- ▶ Balkan Antantı ile imzacı devletler;
- ▶ Balkanlar'daki sınırları bölgedeki revizyonist devletlere karşı korumak amacıyla tedbirler alacaklar,
- ▶ Balkanlar'da barışın korunması ve güçlendirilmesi konusunda birbirlerine yardım edeceklerdir.
- ▶ Bu birlik Türkiye'nin batı dünyası ile, özellikle de İngiltere ve Fransa ile ilişkilerini güçlendirmesine yol açmıştır.

Balkan Antantı

- Antant ile birlikte imzalanan bir gizli anlaşmayla taraflardan biri Balkanlı olmayan bir devletin saldırısına uğrarsa ve Balkanlı bir devlet de saldırgana yardım ederse diğer taraflar bu Balkanlı devlete karşı birlikte savaşa gireceklerdi. Fakat bu protokole Türkiye, eğer bir Sovyet-Romen çatışması çıkarsa Türkiye'nin Romanya'ya yardım etmeyeceğini Sovyet Rusya'ya bildirmiş, Yunanistan ise protokolün kendisini İtalya ile bir çatışmaya götürmeyeceği konusunda rezerv koymuştur.

Balkan Pakti'nin Sonu

1936'dan itibaren Avrupa'da Alman hâkimiyeti öne çıkınca Romanya pakt ile bağlarını gevşetmiş, Yugoslavya da Bulgaristan ile anlaşmayı tercih etmiştir. 24 Ocak 1937'de imzalanan “Yıkılmaz Barış, Samimi ve Ebedi Dostluk” anlaşması Balkan antantının kuruluş esprisine aykırı olmuştur. Daha sonra da Yunanistan İtalyan tehdidini dikkate almak zorunda kalacaktır. Balkan Pakti ikinci dünya savaşının başlaması ile resmen parçalanacaktır.

Saadâbâd Paktı

- Türkiye 1930'larda yaşadığı güvenlik kaygısıyla Balkanlarda uyguladığı bölgesel barışın korunması ve işbirliğinin güçlendirilmesi politikasını, Ortadoğu'da da bu dönemde uygulamak için gayret sarf etmiştir.
- İtalya'nın Habeşistan'ı işgali Doğu Akdeniz'de İtalyan tehdidini ortaya çıkarırken, Asya'da bazı hedeflere yöneldiğini belirtmesi de Türkiye'yi bir yandan İngiltere'ye bağlanmaya götürmüştü, diğer yandan da Ortadoğu devletleriyle işbirliği yapmak ve bazı savunma tedbirleri almak zorunda bırakmıştır.
- Bu amaçla 1932 ve 1936 yıllarında olmak üzere üç kez Irak ile ve yine 1937 yılında bir kez de Mısır ile dostluk ve işbirliğini sağlayan antlaşmalar imzalanmıştır.
- Bunun yanı sıra 1935'de Türkiye-İran-Irak arasında Ortadoğu'da bölgesel işbirliğini geliştirmek gayesiyle üçlü bir antlaşma imzalanmış, bu antlaşmaya daha sonra Afganistan da katılmıştır.
- Ancak Ortadoğu'da barış havasının estiği bu dönemde İtalya'nın Habeşistan'a saldırması, Doğu Akdeniz'de İtalyan tehlikesini daha belirgin hale getirmiş ve tedbir alınmasını zorunlu kılmıştır.

Saadâbâd Paktı

- Bu nedenle bölgesel işbirliğinin daha etkin hale gelmesi gündeme gelmiştir. Bu anlayış doğrultusunda Türkiye'nin öncülüğünde Türkiye, Irak, İran ve Afganistan arasında, Tahran'daki Saadâbâd Sarayında 8 Temmuz 1937'de Saadâbâd Paktı imzalanmıştır.

SADABAT PAKTI

Saadâbâd Paktı

- ▶ 5 yıl süreyle imzalanan bu anlaşmayla taraflar;
- ▶ Milletler Cemiyeti ve Briand-Kellog Paktına bağlı kalmayı,
- ▶ birbirlerinin içişlerine karışmamayı,
- ▶ ortak sınırlara saygı göstermeyi,
- ▶ birbirlerine karşı herhangi bir saldırıya girişmemeyi taahhüt ediyorlardı.
- ▶ Böylece Türkiye Batıda ve Doğuda bir güvenlik sistemi kurmuş ve kendisi için önemli olan bu iki bölgede barış politikasını kuvvetlendirmiştir.
- ▶ Irak'ın İngiltere'nin mandası altında olması nedeniyle dolaylı olarak Türkiye ile İngiltere arasında da bir işbirliğinin gerçekleştirilmiş olmasıdır.
- ▶ Türkiye Balkan Antlaşmasından sonra, Saadâbâd Paktıyla hem batıda hem de Ortadoğu'da bir güvenlik sistemi kurarak, kendisi için önemli gördüğü Balkanlar ve Ortadoğu'daki barışçı politikasını kuvvetlendirmiştir.

Boğazlar sorunu

- Lozan barış konferansında, boğazlar sözleşmesi ile ilgili hükümler belirlenirken Türk heyetinin tüm itirazı ve gayretlerine rağmen Türkiye'nin egemenlik haklarıyla çelişkili iki madde sözleşmeye dahil edilmiştir.
- Bunlardan ilki, boğazlar trafiğini düzenleyecek ve buradan geçecek vasıtaların denetlemesi görevlerini üstlenen Boğazlar Komisyonunun kurulmasıdır. Türkiye'nin kendi sınırları içinde ve ülke bütünlüğünün korunması için, stratejik değerde bir bölgenin uluslar arası bir kuruluşa bırakılması, bu bölgede egemenlik haklarının sınırlandırılması anlamını taşımakta idi. Diğer madde ise Boğazlar bölgesi ile Marmara denizinin askerden tecrit edilmesi ve silahsızlandırılmasıdır.
- Türkiye bu iki maddeyi kabul ederken, bunu “sulhünü elde etmek için zaruretle katlandığı bir fedakarlık” olarak algılamış ve adı geçen sözleşmenin 18.maddesi ile büyük devletler tarafından kendisine verilen garantiler ve Milletler Cemiyeti'nin kolektif güvenlik alanında etkin bir rol oynayacağı ve genel bir silahsızlanmaya gidileceği umuduyla kabul etmişti.

Boğazlar sorunu

- Milletler Cemiyeti'nin üyesi ve Boğazlar konusunda garantör devletlerden Japonya'nın Mançurya'ya karşı saldırgan bir politika izlemesi ve anılan Cemiyetin bu devlete karşı herhangi bir yaptırım uygulatamaması ve bu devletin Milletler Cemiyetinden ayrılması, Türkiye'yi endişelerini giderme ve bu amaçla da Boğazlardaki silahsızlandırma kaydını kaldırma çabalarına sevk etmiştir.
- İngiliz delegasyonu Boğazların silahlandırılması teklifine şiddetle karşı çıkarken Ruslar Türkiye'yi destekledi. Bu arada Türkiye ile Rusya'nın Boğazların kapalılığı prensibine dayalı bir ittifak kurmak üzere oldukları dedikoduları duyulmaya başlandı. Cumhuriyetin 10. Yılı kutlamaları münasebetiyle Ankara'ya gelen Rus delegasyonunun İzmir'de ve Boğazlara yakın bazı bölgelerdeki askeri birlikleri ziyaret etmesi de İngilizlerin şüphelerini arttırdı.

Boğazlar sorunu

- Şubat 1934'de Türkiye Balkan kozunu oynayarak İngiltere'yi değişiklik fikrine alıştırmaya devam etti. 9 Şubat'ta Romanya, Yugoslavya, Yunanistan ve Türkiye arasında Atina'da imzalanan Balkan Pakti'ndan hemen sonra Türk Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras, İngiliz Büyükelçisi Sir Percy Loraine'e Türkiye'nin bundan sonra aklında Boğazlar sorunu olduğunu söyledi.
- Mussolini'nin Türkiye'yi hedef alan 8 Mart 1934'deki ünlü nutkunun ardından Ankara tek taraflı bir oldu bittiyle Boğazların silahlandırılması işini halledebileceğini ima etmeye başladı. Aras'a göre, Türkiye'nin kaygılanmasının temel nedeni Bulgaristan'ın İtalyan desteği ile hızla silahlanmasıydı.
- 17 Nisan 1935'de Almanya'nın antlaşmalara aykırı silahlanması Milletler Cemiyeti'nde görüşülürken Aras, Boğazlar konusunu tekrar gündeme getirdi.

Boğazlar sorunu

- Bu gelişmeler ışığında Türk Hükümeti, İngiliz, Fransız, İtalya, Yunan, Bulgar, Japon, Romen, Sovyet ve Yugoslav Hükümetlerini Montreux'de yeni bir görüşmeye davet etmiş ve 10 Nisan 1936'da rebus sic stantibus -şartlar değişmiştir- prensibine dayanan bir nota vererek genel tavrını açıklamıştır.
- 20 Temmuz 1936'da ise Montreux Boğazlar Sözleşmesi düzenlenen törenle imzalandı. Sözleşmeye ek olan protokol hükümleri gereğince aynı gün gece yarısı 30 bin kişilik bir Türk gücü Boğazlar bölgesine girdi.
- Montreux Sözleşmesi'nin ilk maddesi imzacıların genel kural olarak ulaşım özgürlüğü ilkesini benimsediklerini belirtmektedir. Bu özgürlükten ticaret ve savaş gemilerinin savaş, barış ve Türkiye kendini yakın bir savaş tehdidine maruz hissettiği zamanda nasıl faydalanacakları diğer maddelerde belirtilmiştir.

Boğazlar sorunu

- ▶ Günümüzdeki sorun açısından Sözleşmenin Türkiye'ye koyduğu en önemli kısıtlama 2. Maddesinden kaynaklanmaktadır. Buna göre:
- ▶ “Barış zamanında, ticaret gemileri, gündüz ve gece, bayrak ve yükleri ne olursa olsun, (sağlık denetimi dışında) ... hiç bir formaliteye tabi tutulmaksızın Boğazlardan geçiş ve gidiş-geliş tam özgürlüğünden yararlanacaklardır. Boğazların bir limanına uğramaksızın transit geçerken, Türk makamlarınca alınması işbu sözleşmenin I sayılı ekinde öngörülen vergilerden ve harçlardan başka, bu gemilerden hiç bir vergi ya da harç alınmayacaktır... Kılavuzluk ve yedekçilik isteğe bağlı kalmaktadır”.
- ▶ Montreux Boğazlar sözleşmesi, özellikle birkaç yıl içinde başlayacak olan savaşta Türkiye'nin jeopolitik değerine değer kazandırmış oldu.

HATAY MESELESİ VE ANAVATANA KATILMASI

Hatay Sorunu

- Suriye'deki Fransız mandasının kaldırılması için Fransa ile bu ülke arasında 9 Eylül 1936'da bir antlaşma yapıldı. Bu anlaşmada, Sancağın kaderi de Suriye hükümetine bırakılıyordu ve Suriye Sancak'la ilgili tüm sorumlulukları Fransa'dan devralıyordu.
- Şüphesiz bu yeni durum hem Sancak'ta yaşayan Türkleri, hem de Türkiye Cumhuriyetini rahatsız etmişti. Zira, Sancak'ta Türkler çoğunlukta idi ve Türkiye'nin Sancağı Suriye'ye terk etmemek hususundaki kararlılığı bizzat Atatürk tarafından dile getirilmişti.
- Türk hükümeti 9 Ekim 1936'da Fransa'ya verdiği bir nota ile bu durumu protesto etti. Türkiye, Fransa'dan Suriye ve Lübnan'a tanınan bağımsızlığın ayrı bir bölge olan İskenderun Sancağı'na da tanınmasını istedi.
- Fransız hükümetinin 10 Kasım'da verdiği cevabi notada Türk görüşünün kabul edilemeyeceği bildiriliyordu. Türkiye'nin bu meselenin halledilmesi konusundaki ısrarı üzerine, Sancak meselesinin Milletler Cemiyeti'ne götürülmesi kararlaştırıldı. Konu 14-16 Aralık 1936 tarihleri arasında görüşüldü ve İsveç Temsilcisi Sandler raportör olarak tayin edildi.

Bu tartışmalarla soğuyan ilişkiler Hatay'da halk-polis çatışmaları, Atatürk'ün Ocak 1937'de Konya ve Ulukışla'ya gidip dönüşünde hükümetin toplantısına başkanlık etmesi ile gerginleşti.

Atatürk'ün, bu şekilde meseleyi sahiplenışı sadece sözde kalmamıştır. O, ülke meselelerini halletmede her şeyden önce milletin emniyetini göz önüne alarak mevcut bütün imkânları sonuna kadar kullanma anlayışı ile basın organlarını da devreye sokmuştur. Nitekim 22-26 Ocak 1937 tarihleri arasında Kurun Gazetesi başyazarı Asım Us'a dikte ettirdiği beş adet makale ile meseleyle uzaktan yakından ilgili taraflara gerekli mesajları vermişti.

Türkiye'nin, nereye kadar ısrarlı olacağını çok açık bir biçimde ortaya koymasının Cenevre'de toplanan Milletler Cemiyeti Konseyi'nin karar vermesini de hızlandırdığını söyleyebiliriz.

Milletler Cemiyeti İskenderun Sancağını, içişlerinde bağımsız, dışişlerinde Suriye'ye bağlı, kendi anayasası olan ayrı bir bölge haline getiren özel statüyü kabul etti (27 Ocak 1937).

İskenderun Sancağı bu anlaşma ile Atatürk'ün verdiği “Hatay” adını alırken, Milletler Cemiyeti tarafların da görüşlerini alarak bir Anayasa kabul etti. Anayasa'nın 29 Mayıs 1937'de yürürlüğe girmesiyle Türkiye ile Fransa, Hatay'ın bütünlüğünü garanti ettiler.

Bu gelişme üzerine artan güven ve Hatay'da halkın bağımsızlık gösterileri, Fransız memurlarınca engellenmek istenince çatışmalar oldu. Fransızlar yerli halktan azınlıkları da Türkiye aleyhine tahrik edince bu defa Türk kamuoyu galeyana geldi. Hatay'da anayasa gereği yapılan seçim işlerinde olaylar çıktı.

Atatürk, 10 Kasım 1937'de Cumhuriyet Gazetesi'ne verdiği bir mülakatta, Hatay'ı şahsi meselesi olarak gördüğünü belirtti. Bu yoldaki kararlılığını, Fransız elçisine de bildiren Atatürk, eğer savaş ihtimali çok az da olsa ortaya çıkarsa, **Cumhurbaşkanlığı ve meclis üyeliğinden ayrılacağını ve bir fert olarak kendisine iltihak edecek birkaç arkadaşıyla beraber Hatay'a gireceğini oradakilerle el ele verip mücadeleye devam edeceğini** belirtiyordu.

Atatürk, o günlerde Ruşen Eşref'e söylediği gibi, toprak büyütme meraklısı değildi, barış bozma alışkanlığı da yoktu. Ancak anlaşmalara dayanan hakları almadan edemezdi. Çok sevdiği ve kendisine inanan millete verdiği sözü yerine getirecekti.

Bu bağlamda Atatürk, bir takım askeri birliklerin güneye kaydırılmasını emretti. 10 Mayıs 1938'de Mersin'de saatler süren askeri geçit resmini hastalığının ilerlemiş safhasına rağmen izledi.

Türkiye'nin kararlılığını görünce Fransa geri adım atarak Hatay'a bir Türk vali tayin etti.

3 Temmuz 1938'de Türkiye ile Fransa, Hatay'ın toprak bütünlüğü ve siyasi statüsünün korunması için 2500'er kişilik kuvvetler gönderilmesinde anlaşıldılar. 4 Temmuz'da Türk kuvvetleri göreve başladı. Aynı tarihte çalışmaları daha önce başlatılmış olan “Dostluk Anlaşması” da imzalanmıştır. Buna göre taraflar birbirlerinin aleyhine hiçbir siyasi ve ekonomik anlaşmaya girmeyecekleri gibi birisi saldırıya uğrarsa diğeri tarafsız kalacaktı.

13 Ağustos 1938'de yapılan seçimlerde Türkler 40 üyeliğin 22'sini kazandılar. 2 Eylül 1938'deki ilk toplantısında meclis Hatay Cumhuriyetini ilan etti.

Seçimlerde 22 Türk, 9 Alevî, 5 Ermeni, 2 Arap, 2 Rum-Ortodoks milletvekili seçilmiştir. Meclis 2 Eylül 1938'de açılmış, bütün milletvekilleri Türkçe yemin etmişler, Devlet Başkanlığına Hatay davasının yılmaz savunucularından **Tayfur Sökmen** seçilmiş, o da Başbakanlığa **Abdurrahman Melek'i** atamıştır. Milletler Cemiyeti tarafından hazırlanan Anayasa kabul edilmiş, Devletin adı Sancak yerine, Hatay olarak değiştirilmiş ve göndere ay yıldızlı Hatay bayrağı çekilmiştir. Cumhuriyet içişlerinde serbest, dışişlerinde Fransa'ya bağlı olacaktı. Devletin resmi dili Türkçe ve Arapça olduğu halde bütün milletvekilleri Türkçe yemin etmişlerdi.

Hatay Meclisi Ocak 1939'da Türk Medeni Kanunu ile Ceza Kanunu'nu kabul etti. 23 Haziran 1939'da iki ülke arasında yapılan bir anlaşma ile Fransa Hatay'ın Türkiye'ye katılmasını kabul etti. 30 Haziran 1939'da Hatay Devlet Meclisi Türkiye'ye katılma kararı aldı.

- Türkler, 14-15 Kasım 1936 genel seçimlerine katılmayarak boykot ettiler.
- Milletler Cemiyeti, "...her Hataylı dilediği cemaat listesine yazılmak ve rey vermek hakkına sahiptir" maddesini içeren Türk tezini kabul etti.
- İskenderun Sancağı için Millet Meclisi seçimi yapılması kararı alındı.
- Anayasa hazırlama komisyonu oluşturuldu. Komisyonun hazırladığı tasarıyı Milletler Cemiyeti 29 Mayıs 1937'de kabul etti.

Bu taslağa göre sancak;

- içişlerinde bağımsız,
- dışişleri, maliye, gümrük işlerinde Suriye'ye bağlı kalacaktı.
- Sancağın toprak bütünlüğü, Türkiye ve Fransa'nın garantörlüğü altındaydı.

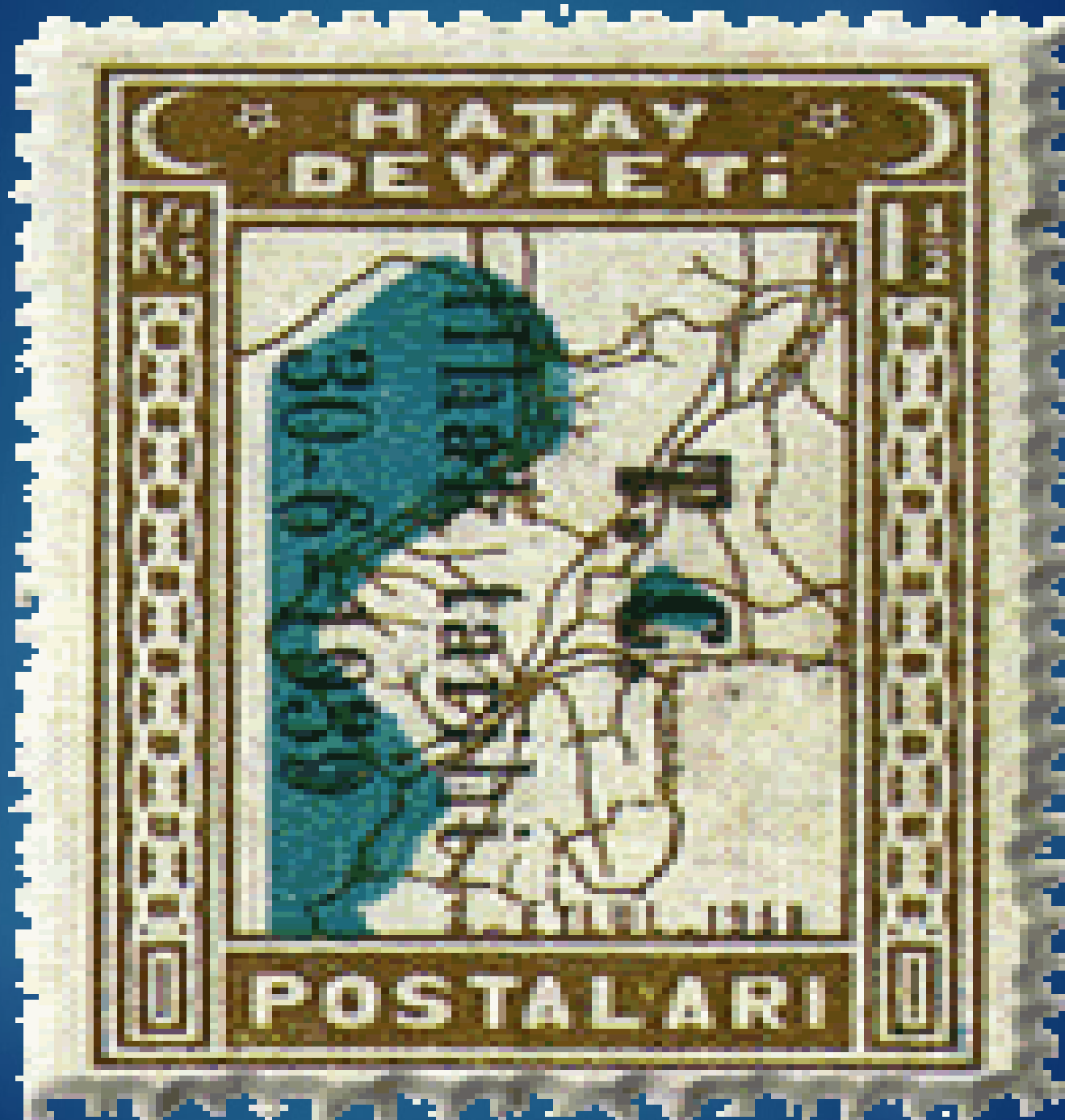
- Ekim 1937'de Antakya ve İskenderun'da Türk konsoloslukları açıldı.
- 15 Nisan 1938'de yapılan seçim işleminde Türkler aleyhine tavır takınıldı, adilane hareket edilmedi.
- Sayım sırasında yer yer kanlı olaylar çıkması üzerine Fransız komutasındaki bir birlik Antakya'ya geldi.
- Bu birlik düzeni sağlasın diye sayım işlerine 5 gün ara verildi.
- Askeri tedbirlere rağmen olayların devam etmesi üzerine Fransız delegeşi Hatay'ın yönetimini Türklere bırakmayı teklif etti.
- Bu teklif üzerine Ankara'nın görüşü alınarak, İskenderun Sancağı Valisi görevine Dr. Abdurrahman Melek atandı ve 6 Haziran 1938'de göreve başladı.
- Bu tedbirlere rağmen bazen ölümlerle sonuçlanan olayların devam etmesi üzerine, sayım işleri durduruldu ve seçim komisyonu 26 Haziran 1938'de Sancak'tan ayrıldı.

Duruma bir hal çaresi bulmak için Türkiye ve Fransız heyetleri arasında Antakya'da yapılan görüşmeler sonunda, 2500 Türk ve 2500 Fransız askeri birliklerinin Hatay'a girmeleri ve sayımın bu birliklerin denetimi altında yapılması kararı alındı.

- ▶ 5 Temmuz 1938'de Türk alayı törenle Antakya'ya girdi.
- ▶ Sayım işlemi 22 Temmuz 1938'de başladı ve 1 Ağustos 1938'de tamamlandı.
- ▶ Sayım sonucunda seçmen sayısı:
 - Türkler: 35.847
 - Aleviler: 11.319
 - Ermeniler: 5.504
 - Araplar: 1.845
 - Ortodoks Rumlar: 2.098
 - Diğerleri: 395 kişi olarak tespit edildi.
- ▶ Bu sayılara göre Millet meclisi için: Türklerden 22, Alevilerden 9, Ermenilerden 5, Araplardan 2, Ortodoks Rumlardan 2 olmak üzere
- ▶ toplam 40 kişinin tümü milletvekili olarak meclise girdi.

Hatay Devletleri bayrağı

- ▶ 2 Eylül 1938 günü toplanan Hatay millet Meclisi, daha önce Atatürk tarafından aday gösterilen Tayfur Sökmen'i Hatay Devleti Cumhurbaşkanı seçti.
- ▶ Dr. Abdurrahman Melek başbakanlığa atatanırken, Abdülgani Türkmen meclis başkanı oldu.
- ▶ Beş bakandan oluşan Hatay Devleti Hükümeti, Hatay Millet Meclisi'nin 6 Eylül 1938'deki oturumunda güven oyu aldı.

- Bütün mebuslar Meclis'te Türkçe yemin ederek göreve başladılar. Meclis Sancağa Türkçe adıyla Hatay Devleti adını verdi.
- Eylül 1938'de kurulan Hatay Devleti bir yıl kadar bağımsız kaldıktan sonra 29 Haziran 1939'da son toplantısını yapan Hatay Meclisi, oybirliğiyle Anavatan olarak kabul ettikleri Türkiye'ye katılma kararı aldı.

Atatürk'ün Dış Politikadaki Temel İlkeleri

Bağımsızlık

- ▶ Bağımsızlık ilkesi ile diğer ülkelerle olan ilişkilerde genç Cumhuriyetin bağımsızlığının korunmasına özen gösterilmesini hedeflemiştir.
- ▶ Milli Mücadele süresince Batılı devletlerle yapılan görüşmelerde, gerekse Lozan Barış görüşmeleri sonrasında, bağımsızlık ilkesine gölge düşürebilecek her konuda kararlı davranılmıştır.
- ▶ Ülkenin şartları gereği, daha sonra yapılan anlaşmalarda ise, yeni Türk Devleti, kendisine yapılan dayatmalara mahkum olmadığını göstermiş, sadece özgür iradesi ile ve kendi rızası ile kabullendiği ittifaklara ve yükümlülöklere girmiştir. Kabul edilmelidir ki, bu tür bir işbirliği ülkenin bağımsızlığına engel değildir.

Atatürk'ün Dış Politikadaki Temel İlkeleri

Barışçılık

- ▶ Atatürk dönemi dış politikasının bir başka özelliği ise barışı esas almasıdır.
- ▶ “Ben harpçi olamam. Çünkü harbin acıklı hallerini herkesten iyi bilirim.” diyen Mustafa Kemal: “Harp zaruri ve hayati olmalı. Öldüreceğiz diyenlere karşı, ölmeyeceğiz diye harbe girebiliriz. Lâkin millet hayatı tehlikeye uğramadıkça harp bir cinayettir” sözleri ile savaşa nasıl yaklaştığını göstermektedir.
- ▶ Atatürk'ün barışçılığı yine onun söylediği “Yurtta Sulh Cihanda Sulh” sözüyle, Türk Dış Politikasının bir ilkesi haline gelmiştir. Bu temel yaklaşıma uygun olarak bölgesinde barışı korumada üzerine düşeni gerçekleştiren genç cumhuriyet, teslimiyetçi ve pasifist bir politika da izlememiştir.
- ▶ Barış içinde yaşamak için gerekli hazırlıkları yapmak, gerekirse barış için savaşa hazır olmak kararlılığıyla hareket edilmiştir.
- ▶ Sonuçta, Atatürk dönemi dış politikası, barışçılık gereği saldırgan olmayan ve diğer ülke ve toplumlarla uyum içinde dünya barışının korunması doğrultusunda politikaların uygulandığı bir dönem olmuştur.

Atatürk'ün Dış Politikadaki Temel İlkeleri

Güvenlik Politikası ve İttifaklar Sistemi

Genç cumhuriyetin kendini koruyabilmesi, savunması için gerekli güvenlik önlemlerini almasının gerekliliğine inanan Atatürk, Türk milletinin kendi gücüne dayalı askeri ve ekonomik yapılanmasını yeni ve sağlam esaslara oturtmak için çalışmalarda bulunmuştur. Bu anlamda, askeri harcamalar ve ordunun modernleştirilmesi, ülkenin ekonomik yapılanması ile eş zamanlı olarak yürütülmüştür. Ülkenin kendini savunacak güce ve iradeye sahip olması gerektiğini Atatürk şöyle vurgulamıştır:

- *“Bugün vardığımız barışın ebedi barış olacağına inanmak safdillik olur. Bu o kadar önemli bir gerçektir ki, ondan bir an bile gaflet, milletin hayatını tehlikeye sokar. Şüphesiz hukukumuz, şeref ve haysiyetimize saygı gösterildikçe mukabil saygıda asla kusur etmeyeceğiz. Fakat ne çare ki, zayıf olanların hukukuna saygının noksan olduğunu veya hiç saygı gösterilmediğini çok acı tecrübelerle öğrendik. Onun için her türlü ihtimallerin gerektireceği hazırlıkları yapmakta asla gecikmeyeceğiz.*
- Barışın korunması için Türkiye'nin salt kendi gücünün yetersiz kalabileceği alanlarda ülkenin güvenliğini sağlamak için uluslararası politikanın gereği olarak yürütülecek denge politikaları çerçevesinde bölgesel barışın korunması için ittifaklar yaparak ülkenin güvenliğini sağlamak ilke olarak benimsenmiştir.

Atatürk'ün Dış Politikadaki Temel İlkeleri

Batıcılık

- ▶ Batılı güçlere karşı savaşılmamasına rağmen, yeni kurulan Cumhuriyet her fırsatta Batı ile yakınlaşmayı sağlayacak bir yol izlemiştir.
- ▶ Şüphesiz bunda Atatürk'ün, Türkiye'yi çağdaşlaştırma yolunda takip ettiği ve uygulamaya koyduğu politikaların büyük rolü olmuştur.
- ▶ Yeni Türkiye, kendisine hedef olarak en gelişmiş ülkeler düzeyine çıkma ve onun ötesine gitmeyi belirleyince, dış politikada da bu doğrultuda Batılı ülkelerle ilişkileri geliştirmek esas olarak benimsenmiştir. Bunun kaçınılmaz sonucu olarak, Batı ülkeleri ile iyi ilişkiler kurarak, çağdaş medeniyetin bir parçası olma yolunda ilerlemekte kararlı bir Türkiye görülmüştür.

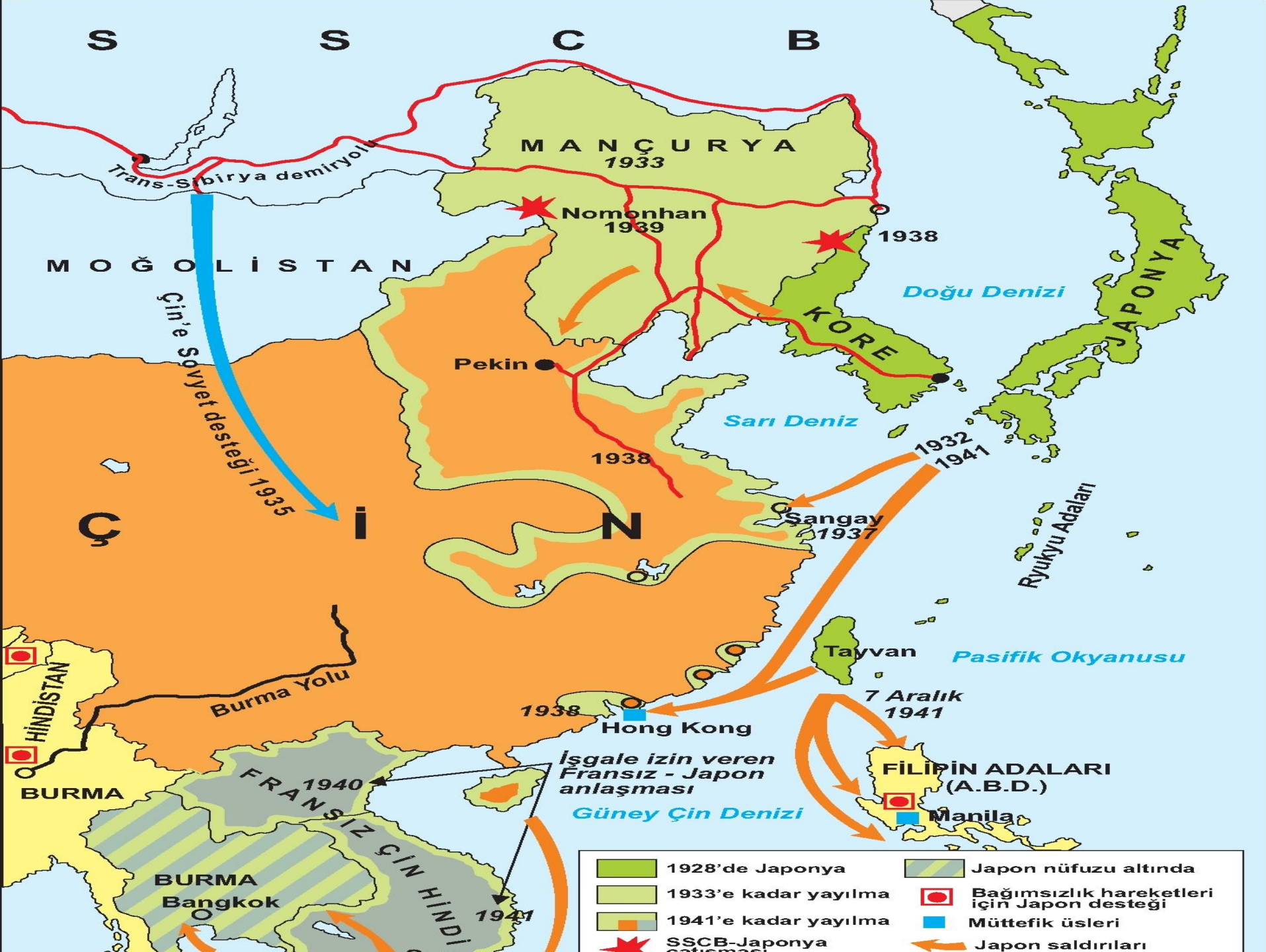
Atatürk'ün Dış Politikadaki Temel İlkeleri

Akılcılık

- Atatürk Türkiye'sinin dış politika anlayışı ideolojik doğmalara, önyargılı saplantılara değil, akıllı ve bilimi esas alan bir çizgi üzerine oturtulmuştur.
- Uluslararası ilişkilerde, tarihi dostluk ve tarihi düşmanlık anlayışı yerine, değişen şartlar ve karşılıklı yarar ilişkileri esas alınmıştır.
- Nitekim, Atatürk siyasal, toplumsal ve ekonomik düzenleri çok farklı olan ülkelerle dostluklar kurabilmiş ve barış içinde bir arada yaşayabilmenin örneklerini vermiştir. Yine O, akılcı yaklaşımı ile iki savaş arası dünyada değişen şartlar ve değişen konjonktürü iyi takip ederek, bu doğrultuda yeni politikalar üretmiş ve milli amaçları gerçekleştirmiştir.

- ▶ Yukarıda sayılan ilkelere, şüphesiz uluslararası adil bir düzen kurma, sömürgeciliğe karşı oluş ve hukuka bağlılık gibi ilkeler de eklenebilir.
- ▶ Bunların dışında bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü korumak anlamında Türkiye'nin güvenliğinden duyduğu endişe onun dış politikasına etki etmiştir.
- ▶ 1923-30 yılları arası Batı ile olan problemleri nedeniyle (Bu dönemin problemleri olarak Lozan'da halledilemeyen Irak Sınırı yani Musul Sorunu, Osmanlı Borçları ve Yunanistan ile yapılacak Ahali değişimi, patrikhane ve patriklik, yabancı şirketlerin millileştirilmesi, yabancı okullarda okutulacak Türkçe derslerine ilişkin problemler sayılabilir) Batılı ülkelere çekince ile yaklaşan Türkiye, özellikle 1925 yılında Sovyetlerle imzaladığı saldırmazlık paktı ile Sovyetlerle yakınlaşmıştır.
- ▶ 1930 sonrasında ise, İtalya'nın yayılmacı politikalarından duyduğu endişelerden ötürü, İngiltere ve Fransa ile iyi ilişkiler içine girmiştir.

Map of Europe Pre and Post World War 1

German Territorial Losses 1919-1921

NORTHERN SCHLESWIG
voted to join Denmark
(75% to 25%)

SOUTHERN SCHLESWIG
voted to remain German
(81% to 19%)

PRINCIPAL GERMAN LOSSES

100% of her pre-war colonies
80% of her pre-war fleet
48% of all iron production
16% of all coal production
13% of her 1914 territory
12% of her population

EUPEN-MALMEDY
transferred to Belgium

SAARLAND
Administered by
France under the
League of Nations
until a Plebiscite
to be held in 1935

DANZIG
Declared a "Free
City" administered
by League of Nations

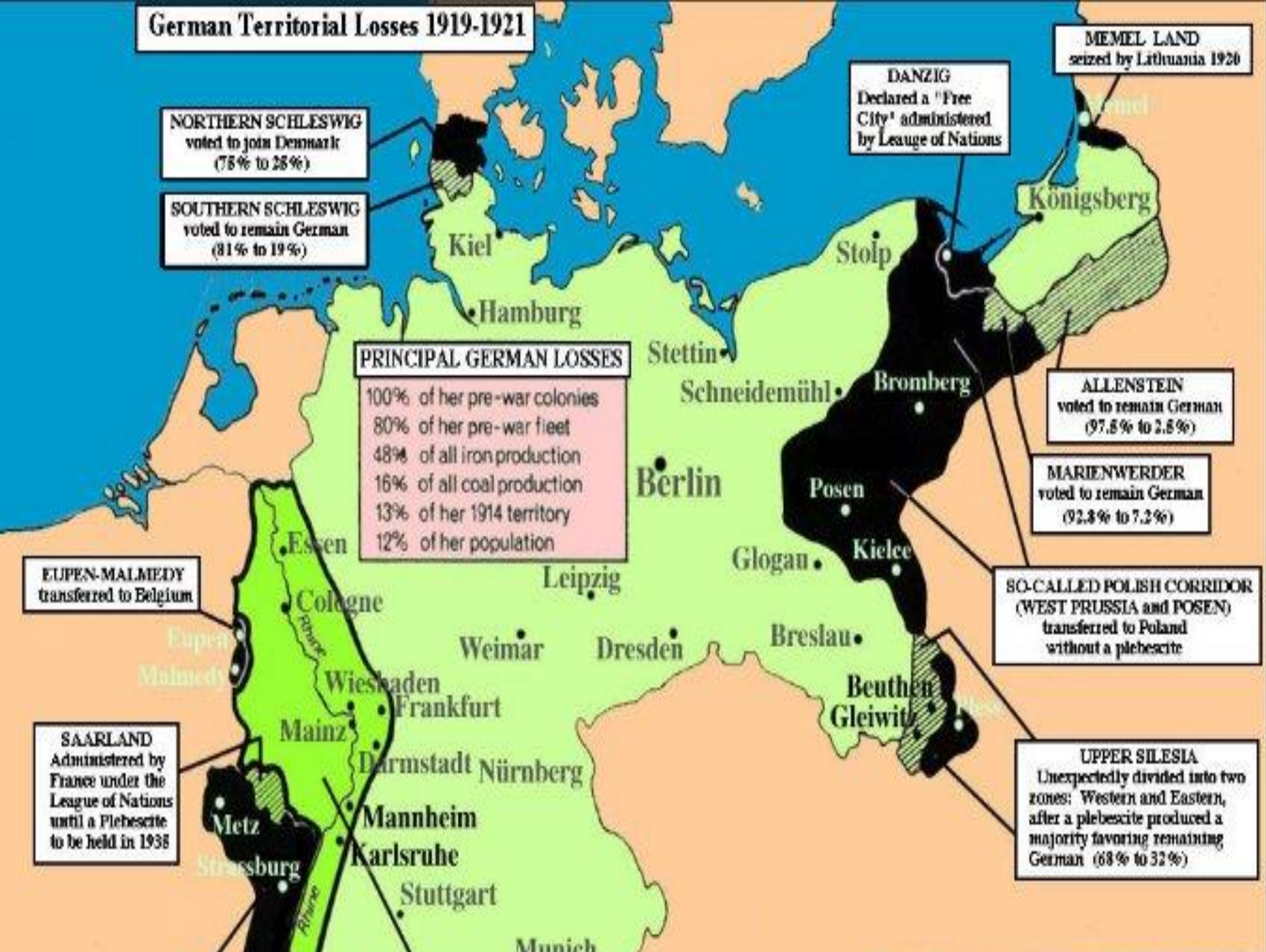
MEMEL LAND
seized by Lithuania 1920

ALLENSTEIN
voted to remain German
(97.5% to 2.5%)

MARIENWERDER
voted to remain German
(92.8% to 7.2%)

SO-CALLED POLISH CORRIDOR
(WEST PRUSSIA and POSEN)
transferred to Poland
without a plebiscite

UPPER SILESIA
Unexpectedly divided into two
zones: Western and Eastern,
after a plebiscite produced a
majority favoring remaining
German (68% to 32%)

In 1935, Mussolini began his campaign to create an Italian Empire by invading Ethiopia

The Italian army easily defeated the Ethiopians

Ethiopian soldiers defending their country from the Italian military